

RELICTE, DISCONTINUITĂȚI DE AREAL ȘI SPECII ENDEMICE ÎN FAUNA DIPTEROLOGICĂ A ROMÂNIEI (DIPTERA, SYRPHIDAE)

V. BRĂDESCU

Așezarea geografică la răspîntia unor influențe climatice complexe, precum și diversitatea geomorfologică a teritoriului românesc, relief întretesut de marele evantai al apelor curgătoare tributare Dunării, au determinat instalarea unei flore și faune întru totul specifice. Glaciamiile cuaternare și imigrările, uneori spectaculoase, și-au pus amprenta asupra componenței biogeografice. O realitate decisivă este și vîrsta geologică a teritoriului, deci timpul disponibil pentru instalarea florei și faunei respective. În cadrul unor astfel de condiții naturale, se edifică, în timp geologic, mozaicul de ecosisteme pe care îl cunoaștem. În cazul cercetărilor noastre, din cuprinsul celor 449 de specii de sirfide, identificate pînă în prezent [10], se remarcă o serie de taxoni relictari, unele discontinuități de areal, precum și un număr de specii endemice.

RELICTE

Este bine cunoscută în lumea științifică problema glaciațiilor și a influențelor acestui fenomen natural planetar asupra florei și faunei. Frecvența, distribuția geografică, periodicitatea, durata și gradul de intensitate a acestor fluctuații climatice contrastante au jucat rolul unor determinante categorice în reorganizarea sistemică a biosferei [5]. O serie întregă de mărturii confirmă, în acest sens, în cuprinsul domeniului carpațo-dunărean, un proces îndelungat și de intensitate remarcabilă în întreg lungul Carpaților și în zonele limitrofe de joasă altitudine. Astfel, peisajul paleogeografic glaciatic și periglaciatic din pleistocen cuprindea atît teritoriul montan, care suporta ghețari de tip alpin cu desfășurare importantă, cît și Cîmpia Română [11]. Pentru Cîmpia Română, martori sînt mai ales relicele floristice și faunistice identificate în cuprinsul terenurilor cu izvoare reci; un exemplu bine cunoscut este complexul de izvoare din preajma localității Corbii Ciungi—Dîmbovița (alt. cca 100 m) [12]. Regresiunea climatului glaciatic în holocen și reinstalarea irradiațiilor meridionale obligă viețuitoarele imigrate la revenire în locurile de obîrșie sau la adaptare în biotopi de mare altitudine. Migrarea spre sud, în fața înaintării glaciațiilor, selecționează în mod prioritar genurile mai rezistente și adaptabile, ducînd astfel la sărăcirea fondului genetic preexistent. În același timp însă, multitudinea refugiilor glaciare, complexitatea ecosistemică și izolarea geografică duc ulterior, prin activarea speciației, la creșterea numărului de specii [3].

Urnaătoarele specii din fauna sirfidologică a României prezintă caracteristici zoogeografice relictare :

— *Dasysyrphus friuliensis* (Van der Goot, 1960)

Specie eurasiatică, septentrională și centrală. România : În lungul arcului carpatic ; local frecventă la altitudini mari (800—2 200 m).

— *Parasyrphus dryadis* (Holmgren, 1869)

Specie eurasiatică, septentrională. România : Munții Retezatului (1 100—2 100 m).

— *Parasyrphus macularis* (Zetterstedt, 1843)

Specie holarectică, septentrională. România : Munții Făgărașului (2 500 m).

— *Melanostoma dubium* (Zetterstedt, 1838)

Specie eurasiatică, septentrională și centrală. România : Munții Retezatului (1 100 m).

— *Cheilosia naso* (Becker, 1894)

Europa septentrională și centrală. România : Munții Retezatului (1 100—1 200 m).

— *Cheilosia nivalis* (Becker, 1894)

Europa septentrională și centrală. România : Munții Retezatului (2 100 m)

— *Cheilosia vicina* (Zetterstedt, 1849)

Europa septentrională. România : Munții Retezatului (1 100 m).

— Un caz deosebit îl reprezintă *Cheilosia imperfecta* Becker, 1921. Specia a fost semnalată în Europa, în mod sporadic și la distanțe mari de timp, în împrejurimile localității San Rome — Riviera italiană [4], în Grecia — Muntele Parnas [16] și în URSS — zona Voronejului, sectorul mijlociu al văii Donului [14]. Toate localizările se remarcă printr-un colorit mediteranean. În țara noastră a fost colectată în cuprinsul unui complex submontan al masivului calcaros Rarău, anume în rezervația naturală forestieră Codrul secular de la Slătioara (alt. 790 m.) [9]. Este necesară precizarea că ne aflăm în sectorul nord-estic al țării, unde sintem obișnuiți cu existența unui climat continental excesiv, deseori cu temperaturi scăzute în tot cursul anului. Prezența unei specii sudice în astfel de condiții climatice poate intriga. Totuși, este bine cunoscut faptul că rezervația respectivă se caracterizează, în condițiile orientării sale geografice locale, prin lipsa unor curenți reci de mare intensitate și prin dominarea unei medii anuale ponderate, atât a temperaturilor cât și a precipitațiilor [13]. Localnicii numesc rezervația „Cămară”. În astfel de condițiuni și în lipsa unor contraste climatice supărătoare, zona respectivă a prezentat un statut de refugiu pentru o serie de viețuitoare termofile. În concluzie, credem că este vorba de un paleoendemism european, termofil-terțiar, relict, în prezent extrem de rar și posibil în curs de extincție. Cu un areal încă relativ extins, dar insular, și cu unele caracteristici morfologice arhaice, de unde, probabil, numele de *imperfecta* dat de Becker, sintem de părere că începuturile existenței acestei specii pot fi situate cel puțin în Terțiar. S-ar încadra în grupa speciilor de climă caldă care populau regiunile mediteraneene, submediteraneene și europene din timpul acelei ere geologice [17].

DISCONTINUITĂȚI DE AREAL

Încă din îndepărtatele timpuri ale declanșării derivei continentale și pînă în vremea glaciațiilor preistocene, biosfera a suportat modificări impresionante atât din punctul de vedere al evoluției arealelor cât și al speciației. Una dintre

consecințe este faptul că o serie de izolări geografice, la scară planetară sau continentală, precum și posibilitățile inegale de supraviețuire a speciilor vegetale sau animale au dus la ceea ce se definește ca discontinuitate de areal. Bineînțeles nu ne referim la discontinuitățile aparente, de mică distanță, care de cele mai multe ori se pot datora unor cercetări lacunare în teren, ci la cele de mare distanță explicate prin fluctuațiile și modificările de ordin climatic puternic oscilante sau prin schimbările de configurație ale uscatului, petrecute pe suprafețe mari, cel puțin continentale [2].

Problema încă destul de dezbătută, ne obligă la limitarea semnalărilor noastre referitoare la teritoriul românesc doar la câteva exemple și numai în cadrul categoriei de discontinuități est-vest-palearticte.

— *Pipiza signata* (Meigen, 1822)

Europa și Siberia occidentală — Japonia. România: Zona piemontană a Subcarpaților Orientali de la curbură, Depresiunea Jijiei și partea centrală a Cîmpiei Române (100–800 m).

— *Tropidia scita* (Harris, 1776)

Europa — Insula Sahalin și Japonia. România: Delta Dunării și partea centrală a Cîmpiei Române.

— *Criorhina ranunculi* (Panzer, 1805)

Europa — Japonia. România: Bazinul Cernei — Banat, Depresiunea Jijiei și Depresiunea Sibiului (200–500 m).

SPECII ENDEMICE

Ținînd seama de datele cunoscute pînă în prezent, considerăm că următoarele două specii sînt endemice în fauna României:

— *Cheilosia dacica* (Brădescu, 1977)

Munții Retezatului (2 000 m).

— *Cheilosia kerteszi* (Szilády, 1938)

Munții Pădurea Craiului, Munții Locvei și Munții Mehedinți — Rezervația naturală Domogled-Valea Cernei (150–700 m) [7].

În lipsa unor cercetări mai recente de anul 1967 [1] pentru teritoriile țărilor limitrofe, speciile *Paragus otenicus* (Stănescu, 1977) [15], *Sphiximorpha worelli* (Brădescu, 1972) [6] și *Merodon dobrogensis* (Brădescu, 1982) [7], din cuprinsul Cîmpiei Române și din sudul Dobrogei, rămîn sub semnul întrebării. Există posibilitatea ca aceste specii să viețuiască și în Bulgaria sau Iugoslavia.

BIBLIOGRAFIE

1. BANKOWSKA REGINA, 1967, Matériaux pour l'étude des Syrphides (Diptera) de Bulgarie, *Fragm. faun.*, 13, 21, 340–390.
2. BĂNĂRESCU P., 1970, Principii și probleme de zoogeografie, Edit. Academiei, București.
3. BĂNĂRESCU P., BOȘCAIU N., 1973, Biogeografie, Edit. Științifică, București.
4. BECKER TH., 1921, Neue Dipteren meiner Sammlung, *Mitt. Zool. Mus. Berlin*, 10, 1–93.
5. BOTNARIUC N., 1976, Concepția și metoda sistemică în biologia generală, Edit. Academiei, București.
6. BRĂDESCU VL., 1972, *Certana worelli* sp. n. (Diptera, Syrphidae), *Rev. roum. bibl., Série zool.*, 17, 6, 381–384.

7. BRĂDESCU VL., 1982, Deux espèces nouvelles des genres *Cheilosia* Meigen et *Merodon* Meigen (Diptera, Syrphidae), Rev. roum. biol. Série Biol. anim., 27, 1, 11—15.
8. BRĂDESCU VL., 1986, *Merodon ambiguus* sp. n. and a redescription of *Cheilosia cumania*, Szilády, 1938 (Diptera, Syrphidae), Rev. roum. biol., Série Biol. anim., 31, 2, 103—108.
9. BRĂDESCU VL., 1987, Nouvelles raretés diptérologiques dans la faune de Roumanie (Diptera, Syrphidae), Trav. Mus. Hist. nat. „Grigore Antipa“, 29, 185—187.
10. BRĂDESCU VL., Sirfidele din fauna României (Diptera, Syrphidae) — Monografie (Manuscris).
11. KRÄUTNER TH., 1929, Die Spuren der Eiszeit in den Ost- und Südkarpathen, Verh. Mitt. des Siebenbürgischen Vereins für Naturwissenschaften zu Hermannstadt, 79, 1—76.
12. MOTAŞ C., BOTOŞĂNEANU L., NEGREA ŞT., 1962, Cercetări asupra biologiei izvoarelor şi apelor freatice din partea centrală a Cîmpiei Române, Edit. Academiei, Bucureşti.
13. SEGHEDEIN T. G., 1983, Rezervaţiile naturale din Bucovina, Edit. Sport-Turism, Bucureşti.
14. SKUFIN K. V., ZIMINA L. V., PERELASLAVTSEVA A. B., 1962, Materiali po faune sirfid (Diptera, Syrphidae) voronejskoi oblasti v sviazi s ih znaceniem kak landsaftnih nasekomi, Ohrana prirodi, 4, 179—189, Voronej.
15. STĂNESCU CARMEN, 1977, *Paragus ollenicus* n. sp. (Diptera, Syrphidae) aus Rumänien, Şt. com., Şt. nat., Muz. Brukenthal, 21, 287—290.
16. SZILÁDY Z., 1937—1938, Über paläarktische Syrphiden II, Ann. Mus. Nat. Hung., Pars zool., 31, 137—143.
17. SIMIĆ SMILJKA, 1986, Some relevant facts concerning Dipter's (Syrphidae) relic fauna on the Balkan Peninsula, Novi Sad — Yugoslavia (in litt.).

RELIQUES, DISCONTINUITÉS D'ARÉAL ET ESPÈCES ENDÉMIQUES DANS LA FAUNE DE SYRPHIDES DE ROUMANIE (DIPTERA, SYRPHIDAE)

R É S U M É

V. BRĂDESCU

Après avoir sommairement décrit les conditions écosystémiques et écologiques naturelles du territoire carpato-danubien, l'auteur remarque la présence, dans la faune de Syrphides de Roumanie, d'une série de reliques glaciaires et d'une relique thermophile tertiaire, de discontinuités d'aréal, ainsi que de quelques espèces considérés comme endémiques.